

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref
11/661

Dato

18 SEPT 2015

**Avgjørelse av søknader om tillatelser til etablering av tre vannkraftanlegg i Åmli og
Froland kommuner i Aust-Agder**

1. Bakgrunn

Olje- og energidepartementet viser til søknad av 10.1.2010 fra Risdal Energi AS om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 8 til å overføre Skjeggedalsåna til Vatnedalselva, søknad av 28.3.2010 fra Agder Energi Produksjon AS – nå Agder Energi Vannkraft AS (AEV) om tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Skjeggedal kraftverk og søknad av 10.9.2010 fra Knut Olav Tveit om tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Skjeggedalsfossen kraftverk.

De omsøkte vassdragstiltakene er i konkurranse med hverandre i en slik grad at de er gjensidig utelukkende. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) oversendte 14.2.2014 sakene samlet som innstilling til departementet, da NVE ikke har myndighet til å avgjøre søknader etter vassdragsreguleringsloven.

Risdal Energi søker om å overføre Skjeggedalsåna til Eptevann, med å overføre vann fra inntak på kote 387,5 i Skjeggedalsåna gjennom en 6,5 km lang tunnel til det eksisterende magasinet Eptevann, hvor Agder Energi Produksjon AS er konsesjonær. To mindre bekker vil også bli tatt inn på overføringstunnelen. Det er også søkt om tillatelse etter vannressursloven § 8 til å øke slukeevnen i Risdals Energis eksisterende Vassfossen kraftverk ved å installere et nytt aggregat. I søknaden er økt kraftproduksjon oppgitt til å bli totalt 28 GWh, fordelt på Vassfossen kraftverk (25,3 GWh) og nedenforliggende Hanefossen kraftverk (2,7 GWh).

AEV søker om tillatelse til bygging av Skjeggedal kraftverk som vil utnytte et fall på 125 m i Skjeggedalsåna, mellom inntak på kote 343 og kraftstasjon på kote 218. Kraftverket vil ha en slukeevne på 4,8 m³/s, som tilsvarer om lag 171 % av middelvannføringen. Det er foreslått

slipp av minstevannføring på 100 l/s i perioden 1. mai til 30. september og 50 l/s resten av året. Kraftverket vil med dette ha en årlig produksjon på 18,5 GWh. AEV har fallrettighetene for de aktuelle delene av Skjeggedalsåna.

Knut Olav Tveit søker om tillatelse til bygging av Skjeggedalsfossen kraftverk som vil utnytte et fall i Skjeggedalsåna, mellom inntak på kote 348 og kraftstasjon på kote 215. Kraftverket vil ha en slukeevne på 4,0 m³/s, som tilsvarer om lag 145 % av middelvannføringen. Det er foreslått slipp av minstevannføring på 100 l/s i perioden 1. mai til 30. september og 50 l/s resten av året. Kraftverket vil med dette ha en årlig produksjon på 16,3 GWh. Knut Olav Tveit har ikke de nødvendige fallrettighetene og har derfor søkt om ekspropriasjonstillatelse.

2. Høringsuttalelser ved NVEs behandling

Froland kommune uttaler i vedtak av 30.9.2010 at det bør gis konsesjon til søknaden om overføring fremfor til ett av de to omsøkte småkraftverkene. Froland kommune viser til at dette vil gi størst bidrag til ny fornybar energi og at det vil øke sannsynligheten for etablering av et nytt vannkraftverk i Vatnedalen.

Åmli kommune mener det bør gis tillatelse til Skjeggedal kraftverk. Åmli kommune mener at overføringen vil være negativt for arbeidsplasser, bosetting, verdiskaping, fritidsbruk og miljø.

Fylkesmannen i Aust-Agder anbefaler at det ikke gis tillatelse til overføringen. Fylkesmannen mener at den sterkt reduserte vannføringen i hele Skjeggedalsåna vil ha vesentlige ulemper for landskap, friluftsliv og biologisk mangfold. Overføringen er det alternativet som vil ha størst negative konsekvenser for miljø av de konkurrerende prosjektene.

Aust-Agder fylkeskommune anbefaler at det gis konsesjon til Skjeggedal kraftverk. Denne løsningen vil ha minst ulemper for natur, miljø og friluftssinteresser.

Det er avgitt uttalelser fra søkerne, organisasjoner, grunneiere og rettighetshavere. Alle høringsuttalelsene er tilgjengelige via offentlig postjournal.

3. NVEs innstilling

NVE mener at overføringen av Skjeggedalsåna til Eptevann vil kreve omfattende inngrep i form av anleggsveier og tippområde. NVE legger videre vekt på at vannføringen i Skjeggedalsåna vil bli betydelig redusert helt ned til samløpet ved Steane, en strekning på om lag 18 km. NVE viser til at det er registrert en forekomst av naturtypen *meanderende elveløp* ved Steane. Det er også flere fritidsboliger langs vassdraget og etter NVEs syn vil overføringen berøre bruker- og friluftssinteresser knyttet til vassdraget. NVE anbefaler at Risdal Energi ikke får tillatelse til overføringen av Skjeggedalsåna.

Når det gjelder søknadene om å utnytte vannfallet i Skjeggedalsfossen mener NVE at det må legges vekt på at AEV har rettighetene som er nødvendige for å gjennomføre en utbygging og at Skjeggedal kraftverk vil berøre en kortere elvestrekning og ha høyere energiproduksjon enn Skjeggedalsfossen kraftverk. NVE anbefaler at AEV gis tillatelse til Skjeggedal kraftverk.

4. Merknader til NVEs innstilling

NVEs innstilling ble sendt på høring til Åmli kommune, Froland kommune og Aust-Agder fylkeskommune. Åmli kommune og Froland kommune uttaler i vedtak av hhv. 16.2.2015 og 12.2.2015 at de støtter NVEs innstilling. Begge kommunene ønsker at det eksisterende nettet i området forsterkes. Froland kommune viser i brev av 4.3.2015 til at ifølge Risdal Energi AS kan overføringen fra Skjeggedalsåna til Vatnedalselva også legge til rette for etablering av et nytt vannkraftverk i Vatnedalen. Aust-Agder fylkeskommune har ingen innvendinger eller kommentarer til NVEs innstilling.

Risdal Energi har kommentert NVEs innstilling i brev av 23.10.2014.

- Risdal Energi uttaler at overføringen er avgjørende for etablering av et eventuelt nytt kraftverk i Vatnedalselva. Søker viser videre til at overføringen vil gi mindre flomtap i det eksisterende Hanefossen kraftverk. Med dette vil differansen i den økte produksjonen bli høyere enn 10 GWh som NVE legger til grunn i sin vurdering.
- Risdal Energi mener at overføringen er det beste prosjektet når man ser på mengden ny produksjon opp mot virkningene.

5. Departementets vurderinger

Tillatelse til overføring kan etter vassdragsreguleringsloven § 8 gis *hvis skader eller ulemper for allmenne eller private interesser anses for å være av mindre betydning i sammenligning med de fordeler som reguleringen vil medføre*. Tillatelse til Skjeggedal kraftverk eller Skjeggedalsfossen kraftverk kan gis dersom *fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser*, jf. vannressursloven § 25 første ledd. Tiltakene må vurderes opp mot hverandre, da de er i konkurranse med hverandre i en slik grad at de er gjensidig utelukkende.

Bestemmelsene i naturmangfoldloven § 7 og prinsippene i samme lov §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling etter vassdragslovgivningen. I tråd med naturmangfoldloven § 8 første ledd om kunnskapsgrunnlaget, bygger departementet sin vurdering på bl.a. følgende:

- Søknader av 10.1.2010, 28.3.2010 og 10.9.2010 med tilhørende rapporter om konsekvenser for biologisk mangfold m.m.
- Innkomne høringsuttalelser.
- NVEs innstilling av 14.2.2014.
- Søk i aktuelle databaser, som Miljødirektoratets Naturbase.

Departementet finner at tiltakene er godt nok opplyst ved gjennomførte utredninger og høringer til at vedtak kan fattes. Departementet viser til at materialet antas å gi den kunnskap som kreves om utbredelse av naturtyper og arter og den økologiske tilstanden i området. Også virkningene av utbyggingene er godt nok opplyst.

Landskap, friluftsliv og andre brukerinteresser

Influensområdet for de omsøkte tiltakene har verdier for landskap, friluftsliv og andre brukerinteresser.

Ved den omsøkte overføringen må det etableres veier til tunnelpåhuggene ved Juvann og Heddevatn. Til inntaket må det etableres 750 m ny vei og ved utløpet må en eksisterende traktorvei utbedres over en strekning på 800 m. Videre må det deponeres 65 000 - 200 000 m³ masse, avhengig av om det blir tunnelboring eller konvensjonell drift av tunnelen.

Skjeggedalsåna vil fraføres vann ned til samløpet med Vatnedalselva, en strekning på om lag 18 km. Restvannføringen i Skjeggedalsåna nedenfor inntaket vil bestå av minstevannslipp og bidrag fra restfeltet.

Skjeggedal kraftverk og Skjeggedalsfossen kraftverk vil fraføre vann i Skjeggedalsåna på en strekning på hhv. 900 m og 2300 m. Begge vil fraføre vann fra Skjeggedalsfossen. NVE vurderer de tekniske inngrepene som følger av de to kraftverksutbyggingene for å være nokså likestilte.

NVE mener eierne av fritidsboligene langs elva vil bli negativt berørt som følge av at elvas verdi som landskapselement reduseres. Videre vil brukerinteresser knyttet til elva som opplevelseselement og elvas verdi for fiske bli berørt. Etter NVEs vurdering vil belastningen på disse verdiene bli størst ved den omsøkte overføringen.

Departementets ser det slik at overføringen vil ha betydelige ulemper for landskap, friluftsliv og brukerinteresser. Overføringen vil ha de klart største negative konsekvensene av de omsøkte vassdragstiltakene for de ovennevnte verdiene. Departementet konstaterer at Skjeggedal kraftverk vil berøre en kortere elvestrekning enn Skjeggedalsfossen kraftverk. Etter departementets oppfatning vil ikke småkraftverkene ha vesentlige forskjeller i virkninger for landskap, friluftsliv eller andre brukerinteresser ut over dette.

Biologisk mangfold

Innen influensområdet er det registrert to lokaliteter av naturtypen *meandrerende elveløp*. Ved Steane, hvor Skjeggedalsåna har samløp med Vatnedalselva, er det registrert en lokalitet av nasjonal verdi (A), som kan påvirkes av redusert vannføring i Skjeggedalsåna og økt vannføring i Vatnedalselva. Ved Bjorvatn er det en lokalitet av lokal verdi (C). Lokaliteten ved Steane kan påvirkes av redusert vannføring i Skjeggedalsåna og økt vannføring i Vatnedalselva og lokaliteten ved Bjorvatn kan bli berørt av redusert vannføring i Skjeggedalsåna. Ut over de ovennevnte lokalitetene er det ikke antatt at det er verdifulle naturtyper som vil bli berørt av overføringen. Det er registrert arter med status som nær truet (NT) og sårbar (VU) i Rødlista i influensområdet for overføringen, men tiltaket antas ikke å ha konsekvenser for disse.

Det er ikke registrert spesielt verdifulle naturtyper eller arter på Rødlista som forventes å bli berørt av en utbygging av Skjeggedal kraftverk eller Skjeggedalsfossen kraftverk.

Faun Naturforvaltning AS har utarbeidet rapporter om konsekvenser for biologisk mangfold for alle de tre omsøkte vassdragstiltakene. For overføringen vil virkningene for biologisk mangfold samlet ha liten til middels konsekvens. Gustafsen Naturanalyser, som har undersøkt virkninger for fisk og ferskvannsbibliologi ved den omsøkte overføringen, vurderer at omfanget blir middels negativt for fisk og lite negativt for plankton og bunndyr. For Skjeggedal kraftverk og Skjeggedalsfossen kraftverk har Faun Naturforvaltning AS kommet til at tiltakene vil ha liten konsekvens for biologisk mangfold.

NVE har lagt vekt på at Skjeggedalsåna ved den omsøkte overføringen vil fraføres vann helt ned til samløpet ved Steane. Etter NVEs vurdering vil de aktive prosessene som kjennetegner et meanderende vassdrag trolig stoppe opp.

Departementet konstaterer at overføringen vil ha noen ulemper for biologisk mangfold, og at overføringen iht rapportene om biologisk mangfold vil ha størst negative konsekvenser for biologisk mangfold av de konkurrerende prosjektene. Etter departementets syn vil utbyggingene av Skjeggedal kraftverk og Skjeggedalsfossen kraftverk ha begrensede ulemper for biologisk mangfold.

Etter departementets vurdering foreligger det ikke en fare for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfold som tilsier at føre-var-prinsippet må tillegges vekt.

Naturmangfoldloven § 10 fastsetter prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning. Den samlede belastningen på naturmangfold, landskap og andre interesser skal være en del av konsesjonsvurderingen etter vassdragslovgivningen.

Vurderinger av samlet belastning i de enkelte vassdrag, områder og i regionen som helhet, har vært sentralt i konsesjonsbehandlingen. Departementet vurderer at den omsøkte overføringen vil gi en høyere samlet belastning enn de omsøkte småkraftverkene pga. den lange elvestrekningen som fraføres vann og de tekniske inngrepene som kreves. En utbygging av ett av de omsøkte vassdragstiltakene, på nærmere fastsatte vilkår, vil ha begrensede og akseptable belastninger på biologisk mangfold, landskap og andre interesser. Departementet mener at en utbygging kan tillates uten at det vil medføre uakseptable samlede belastninger for verdier i vassdraget eller i regionen som helhet. Eventuelle virkninger av ytterligere vannkraftutbygging eller andre inngrep i regionen, må vurderes ved behandling av disse tiltakene.

Når det gjelder prinsippet om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket forårsaker, viser departementet til at det ved en ev. konsesjon settes vilkår om naturforvaltning mv. som ivaretar dette.

Departementet har tatt utgangspunkt i driftsmetoder, teknikker og lokalisering som ut fra en samlet vurdering og avveining av tidligere, nåværende og fremtidig bruk gir de beste samfunnsmessige resultater.

Oppsummering

Med unntak av Froland kommune har alle høringspartene som har uttalt seg om valget mellom overføring eller utbygging av småkraftverk i Skjeggedalsåna foretrukket at det gis konsesjon til et småkraftverk, dersom konsesjon skal gis til ett av alternativene.

Etter departementets vurdering vil overføringen av Skjeggedalsåna ha de største ulempene for naturmangfold, landskap, friluftsliv og andre interesser av de omsøkte vassdragstiltakene, også når forskjellene i kraftproduksjon tas i betraktning. Etter en samlet vurdering er departementet kommet til at det ikke kan gis tillatelse til den omsøkte overføringen.

I vurderingen av om det kan gis tillatelse til Skjeggedal kraftverk eller Skjeggedalsfossen kraftverk legger departementet vekt på at Skjeggedal kraftverk har noe høyere kraftproduksjon og vil berøre en kortere elvestrekning enn Skjeggedalsfossen kraftverk. Etter departementets vurdering vil Skjeggedal kraftverk ha begrensede og akseptable konsekvenser for naturmangfold, landskap, friluftsliv og andre interesser.

Etter en helhetsvurdering finner departementet at fordelene ved Skjeggedal kraftverk er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser. Vilåret for å gi konsesjon er oppfylt, jf. vannressursloven § 25.

Forholdet til vannforskriften

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom:

- alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden for vannforekomsten,
- samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktivitetene er større enn tapet av miljøkvalitet og
- formålet med de nye inngrepene kan ikke med rimelighet oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessig bedre måter.

Etter departementets syn viser vurderingen av Skjeggedal kraftverk at inngrepet har akseptable konsekvenser for vannmiljøet. Det må pålegges avbøtende tiltak for å redusere virkningene. Formålet med utbyggingen er å øke produksjonen av fornybar elektrisitet. Tiltaket gir god samfunnsnytte. Departementet har kommet til at den fordel denne utbyggingen medfører ikke kunne vært oppnådd så kostnadseffektivt på andre måter miljømessig sett. Departementet anser vilkårene i vannforskriften § 12 som oppfylt.

Forholdet til energiloven

AEV har for Skjeggedal kraftverk fremlagt planer om installasjon av elektrisk høyspentanlegg som innebærer ca. 200 m med 22 kV luftledning frem til eksisterende nett.

Virkningene av tilknytningen inngår i departementets helhetsvurdering av planene, og er ikke avgjørende for konsesjonsvedtaket.

NVE kan utstede egen anleggskonsesjon til AEV. Oppgradering av ledning videre ned til Vegusdal transformatorstasjon kan gjøres som del av netteiers områdekonsesjon.

Departementet har ikke gjort en særskilt vurdering av kapasiteten i nettet, og tiltakshaver er selv ansvarlig for at avtale om nettilknytning er på plass før byggestart. NVE vil ikke behandle detaljplaner før tiltakshaver har dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet og at kostnadsfordelingen er avklart. Slik dokumentasjon må foreligge samtidig med innsending av detaljplaner for godkjenning, jf. konsesjonsvilkårenes post 4.

6. Departementets vedtak

Olje- og energidepartementet avslår søknaden fra Risdal Energi om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 8 til overføring av Skjeggedalsåna til Vatnedalselva.

Olje- og energidepartementet avslår søknaden fra Knut Olav Tveit om tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Skjeggedalsfossen kraftverk.

Olje- og energidepartementet gir Agder Energi Vannkraft AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Skjeggedal kraftverk.

Tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

Dette vedtaket kan i sin helhet påklages til Kongen i statsråd innen tre uker, jf. forvaltningsloven § 29. Klagen sendes til Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet gjør oppmerksom på at det etter vassdragsreguleringsloven § 8 annet ledd alternativt er adgang til å kreve avslaget på søknaden om konsesjon forelagt for Stortinget.

7. Departementets merknader til konsesjonsvilkårene

Post 1: Vannslipp

Departementet slutter seg til NVEs anbefalte krav for slipp av minstevannføring. Departementet fastsetter at det skal slippes 100 l/s i perioden 1. mai til 30. september og 50 l/s resten av året.

Dersom tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet, skal hele tilsiget slippes forbi.

Det skal etableres en måleanordning for registrering av minstevannføring. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføring skal godkjennes gjennom detaljplanen. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares så lenge anlegget er i drift.

Ved alle steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om vannslippsbestemmelser som er lett synlig for allmennheten. NVE skal godkjenne merking og skiltenes utforming og plassering.

Departementet presiserer at start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Kraftverket skal kjøres jevnt. Inntaksbassenget skal ikke benyttes til å oppnå økt driftstid, og det skal kun være små vannstandsvariasjoner knyttet til opp- og nedkjøring av kraftverket av hensyn til naturens mangfold og mulig erosjonsfare i inntaksmagasinet.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Detaljerte planer skal forelegges NVEs regionkontor i Tønsberg og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang.

Departementet mener at avklaring av veitrasé kan gjøres som del av detaljplangodkjenningen. Bruk av masser og ev. deponi må avklares i forkant av anleggsarbeidene. Nettilknytning skal ifølge AEV skje på eksisterende kraftledning til Vegusdal.

Departementet viser for øvrig til NVEs merknader under denne post i innstilling av 14.2.2014. Departementet slutter seg til NVEs merknader.

Post 5: Naturforvaltning

Vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen selv om det i dag synes lite aktuelt å pålegge ytterligere avbøtende tiltak. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 6: Automatisk fredete kulturminner

Departementet minner om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varslings av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 9 og vilkårene punkt 3.

Post 8: Terskler m.v.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Med hilsen

P. H. Høisveen (e.f.)
ekspedisjonssjef

Trond Ulven Ingvaldsen
avdelingsdirektør

Vedlegg:
Vilkårsett

Kopi:

Fylkesmannen i Aust-Agder
Åmli kommune
Aust-Agder fylkeskommune
Otra Kraft DA
Froland kommune
Agder Energi Nett AS
Norges jeger- og fiskerforbund avd. Aust-Agder
Norsk Ornitologisk Forening avd. Aust-Agder
Statens vegvesen Region Sør
Conrad Holm
Jannicke Modell Røhmen
Thor Skjeggedal
Petter Usterud
Marit og Bjørne Jortveit
Odd Arvid Tveit
Vatnedalens Veiforening v/Trygve Usterud
Aslak Skjeggedal
Hytteiere i Skjeggedal v/Sigmund Korsvik
Norges vassdrags- og energidirektorat

Adresseliste

Risdal Energi	Trolldalen Øst 8	4870	FEVIK
Knut Olav Tveit	Skjeggedal	4834	RISDAL
Agder Energi Vannkraft AS	Postboks 603 Lundsiden	4606	KRISTIANSAND S